Угорський напрямок: стратегічна помилка Києва, історична пам’ять Закарпаття і нова фаза викликів для України

Віктор БЕДЬ,
доктор богословських наук, доктор юридичних наук, професор

Науково-дослідний інститут стратегічних та політико-правових досліджень Карпатського університету імені Августина Волошина

м. Ужгород
21 квітня 2026 р.

Вступ

Після зміни влади в Угорщині за результатами парламентських виборів 12 квітня 2026 року частина українських політиків і посадовців знову потрапила у небезпечну ілюзію: ніби з відходом моделі управління Віктора Орбана — яка поєднувала проросійську орієнтацію з системною антиукраїнською риторикою — головна проблема українсько-угорських відносин майже вичерпана.

Це — хибний і стратегічно небезпечний висновок.

Зміна політичної парламентської більшості та уряду в Будапешті означає не зникнення угорського тиску, а його трансформацію — зміну форми, стилю і тактики.

Угорський державний інтерес щодо Закарпаття не зникає разом зі зміною одного прем’єра.

Він адаптується до нових політичних умов — і в новій формі може діяти навіть ефективніше.

Головна проблема України полягає в іншому.

Помилка частини української влади — як у Києві, так і на регіональному рівні Закарпаття — полягає в тому, що угорський напрямок роками оцінювався:

- або надто наївно;
- або надто вузько;
- або без належного врахування українських національних інтересів і їх захисту.

Політика будувалася:

- через переговори з обмеженим і часто вибірковим колом так званих «лідерів громади»;
- через логіку постійних поступок;
- через страх політичного загострення.

І без головного — системного бачення історії, безпеки, демографії, регіональної ідентичності українців та реального балансу політичних сил на Закарпатті.

У підсумку українська держава:

- недооцінила масштаби і глибину угорського зовнішнього впливу;
- і водночас недооцінила українську більшість Закарпаття як ключового носія державності в краї.

Саме ця подвійна помилка і сформувала нинішню вразливість України на угорському напрямку.

Закарпаття — передусім український край, а не поле для чужих проєкцій

Базова реальність, яку необхідно фіксувати чітко, без політичних компромісів і без штучних балансів, полягає в тому, що Закарпаття є українським регіоном із абсолютною перевагою українського населення, яке проживає тут історично — від найдавніших часів і до сьогодення.

При цьому принципово важливо усвідомлювати історичний факт: пращури сучасних українців — слов’янські племена Карпатського регіону, зокрема білі

хорвати, а також давньоукраїнські (давньоруські) спільноти — сформували тут осілий етнокультурний простір задовго до приходу в Центральну Європу мадярських племен наприкінці IX століття.

Йдеться про період так званого «великого переселення угорців», коли кочові угро-фінські племена, що сформувалися в євразійських степах, лише у IX столітті (близько 895–896 років) увійшли в Карпатський басейн (Панонію) — територію сучасної Угорщини та суміжних регіонів.

На той час у Карпатському регіоні вже існували:

- осілі слов'янські поселення, зокрема племінні об'єднання білих хорватів Карпатського регіону;
- ранні форми державної організації слов'янських племен, зокрема племінні об'єднання білих хорватів (у історичній традиції — Велика Біла Хорватія);
- сформовані етнокультурні традиції, які стали основою розвитку давньоукраїнської (давньоруської) політичної та культурної спільноти, а згодом — української культурної і національної ідентичності.

Отже:

- український (руський) етнокультурний компонент у Закарпатті є історично первинним,
- а мадярський чинник є значно пізнішим історичним нашаруванням і не є визначальним у формуванні етнополітичної структури регіону.

Саме тому будь-які сучасні спроби трактувати Закарпаття як «традиційний угорський простір» або подавати угорський вплив як історично домінуючий — є не лише спрощенням, а й свідомою підміною історичної реальності.

Останній офіційний перепис населення 2001 року зафіксував:

- українці — 80,5 %
- угорці — 12,1 %
- румуни — 2,6 %
- інші національності — 4,8 %

Станом на сьогодні нового офіційного перепису немає, отже сучасні показники мають оціночний характер. Водночас є всі підстави стверджувати, що внаслідок тривалої трудової та демографічної міграції, зниження природного приросту, а також подій російсько-української війни після 2014

року і особливо після 2022 року чисельність етнічних угорців у Закарпатті суттєво скоротилася порівняно з даними 2001 року.

Точні цифри офіційно не підтверджені, однак робоча аналітична оцінка на рівні 50–60 тисяч осіб виглядає обґрунтованою — за умови, що вона не подається як результат державного перепису.

Це означає принципове:

- угорська громада вже не є демографічним фактором впливу,
- але залишається політичним інструментом зовнішнього впливу на регіон і державу.

Саме це є ключовим.

Відповідно, багаторічна політика підігрування угорському чиннику дедалі більше входить у пряму суперечність із демографічною, суспільною та політичною реальністю регіону.

Водночас угорська громада Закарпаття безумовно залишається важливою складовою суспільного життя краю — насамперед у Берегівському районі, а також в окремих громадах Ужгородського та Мукачівського районів.

Однак вона вже не є тим масовим важелем впливу, яким її намагалися подати і використовувати у попередні роки.

Реальна проблема полягає в іншому.

Йдеться не про саму угорську громаду, а про системне інституційно-політичне використання її теми:

- з боку Будапешта — як інструменту зовнішнього впливу;
- з боку Москви — як фактора дестабілізації;
- з боку частини регіональних політиків — як ресурсу політичного маніпулювання.

Саме ця триєдина конструкція і формує реальний виклик.

І саме вона — а не питання чисельності угорської громади — є справжньою проблемою для України.

Історична пам’ять: угорський фактор на Закарпатті неможливо аналізувати без досвіду окупації, мадяризації та асиміляційного тиску у XIX–XX століттях

Будь-яка серйозна аналітика сучасного угорського напрямку є неповною без урахування історичного контексту.

У XIX — на початку XX століття Закарпаття перебувало в орбіті угорської державної політики і в різні історичні періоди — під прямим політичним контролем та окупацією Королівства Угорщини (1867–1918 рр., а також 1938/1939–1944 рр.).

Ця політика мала чітко виражений асиміляційний і антиукраїнський характер.

Історичні, політичні та академічні дослідження фіксують:

- системний тиск мадяризації;
- обмеження української мови в освіті та публічному житті;
- обмеження участі українського населення в політичному житті та дискримінаційні практики за національною ознакою;
- послаблення української національної самосвідомості;
- боротьбу за контроль над церковним, культурним і освітнім простором.

Особливо трагічним і кривавим був період 1939–1944 років, коли після окупації Карпатської України історично українське Закарпаття опинилося під владою пронацистського окупаційного режиму Королівства Угорщини на чолі з регентом Міклош Горті та зазнало масових репресій, переслідувань, катувань і вбивств.

У цей період мали місце:

- масові переслідування українського населення;
- репресії, арешти, катування і вбивства за українську ідентичність;
- придушення українського політичного та культурного життя;
- масові репресії і знищення єврейського населення;
- переслідування ромської громади.

Ці факти не є предметом політичної інтерпретації — це встановлена та підтверджена історична реальність.

Саме тому сучасні спроби подавати угорський вплив виключно як «захист прав меншини» є не лише спрощенням, а в окремих випадках — свідомою підміною історичної пам’яті.

Історія переконливо свідчить: угорська політика щодо Закарпаття в різні періоди поєднувала:

- культурний вплив;
- мовну політику;
- символічне та інституційне домінування;
- інтеграцію прикордонних українських територій у власний національний наратив.

Тому сьогодні українська держава не має права розглядати угорський напрямок лише в адміністративній площині — як сукупність питань освіти, табличок чи консультацій із «представниками угорської громади».

Йдеться значно про більше.

Це питання:

- історичної правди і справедливості;
- національної пам’яті;
- недопущення повзучої асиміляції;
- захисту українських національних інтересів і національної безпеки.

І передусім — недопущення закріплення в українському просторі чужих, антиукраїнських символічних та інституційних практик.

Стратегічна помилка Києва: загравання з угорським фактором при недооцінці української більшості та на шкоду українським національним інтересам

Одна з найнебезпечніших помилок державної політики щодо Закарпаття полягає у створенні ситуації, за якої українська більшість краю системно виявлялася — і значною мірою залишається — менш видимою для влади, ніж окремі організовані угорські громадсько-політичні групи та структури, які мають добре налагоджені зовнішні канали впливу, фінансування, потужні інформаційні ресурси та агресивну риторику просування вузьконаціональних інтересів, у тому числі в інтересах Угорщини та пов’язаних із нею зовнішніх центрів політичного впливу, а в окремих випадках — і в контексті загальної дестабілізаційної політики держави-агресора Російської Федерації.

Це призвело до глибокого політичного дисбалансу.

Українці Закарпаття, які становлять основу регіону, нерідко не відчували і не відчувають, що саме їхня позиція, історична пам’ять і державницька роль є відправною точкою регіональної політики, а відтак — і державної політики у питаннях міжнаціональних відносин.

Натомість державна політика роками вибудовувалася і значною мірою вибудовується й надалі за логікою:

- не загострювати відносини з Будапештом;
- домовлятися з обмеженим колом впливових посередників з угорського середовища;
- створювати зовнішню видимість «стабільності» та «міжнаціональної злагоди».

Ця модель виявилася хибною.

Вона призвела до підміни політичної реальності.

Київ протягом багатьох років взаємодіяв не стільки з реальною, внутрішньо різноманітною угорською громадою Закарпаття, скільки з вузьким колом структур та їх керівників, які мали політичну, фінансову і організаційну залежність від Будапешта.

У результаті держава фактично вела діалог із посередниками зовнішнього угорського політичного впливу, часто помилково сприймаючи їх як повноцінний голос усієї угорської громади в Україні.

Саме в цій підміні — один із ключових коренів нинішньої слабкості і провалів української політики на угорському напрямку, як у внутрішньому, так і у зовнішньополітичному вимірі.

ТУКЗ/КМКС та споріднені структури: не вся громада, але важливий інструмент чужого впливу

Угорська громада Закарпаття не є тотожною керівництву та його оточенню Товариства угорської культури Закарпаття/КМКС (ТУКЗ/КМКС) чи будь-якій іншій окремій організації угорців краю. Це принципово важливо усвідомити і знати.

Але так само принципово слід визнати інше.

ТУКЗ/КМКС та споріднені з ним угорські громадсько-політичні структури Закарпаття — «КМКС» Партія угорців України, Демократична спілка угорців України, Демократична партія угорців України та інші — протягом багатьох років виступали не лише як культурні чи громадські об’єднання, а як канали системного політичного впливу Будапешта на регіон і на формування політичних рішень України у сфері українсько-угорських відносин.

Це проявлялося:

- у постійному просуванні безпідставних наративів про «утиски угорської меншини»;
- у трансляції політичного порядку денного Угорщини;
- у демонстративній лояльності до курсу Віктора Орбана;
- у відсутності публічної позиції щодо блокування Угорщиною європейської та євроатлантичної інтеграції України;
- у мовчанні або ухиленні від чіткої підтримки України в умовах російської агресії.

Особливо показовим є питання функціонування політичних партій, створених за етнічною ознакою.

Політичні сили на кшталт «КМКС» Партія угорців України та Демократична партія угорців України тривалий час діють в українському політичному просторі, попри те, що законодавство України встановлює обмеження щодо створення партій на етнічній основі.

Фактична відсутність системної правової оцінки цього явища з боку держави свідчить щонайменше про непослідовність та вибірковість у застосуванні норм права, що також послаблює державну позицію на угорському напрямку.

Не менш показовою є реакція цих структур на зміну влади в Угорщині.

Після політичних змін у Будапешті КМКС та споріднені організації не продемонстрували жодної глибокої внутрішньої трансформації.

Публічні привітання нової влади, затримки з позиціонуванням, переобрання попереднього керівництва — усе це свідчить не про оновлення, а про адаптацію до нових політичних обставин без перегляду суті діяльності.

Фактично йдеться не про нову модель, а про збереження старого інструменту впливу, який намагається інтегруватися в нову політичну реальність після зміни влади в Будапешті.

Зміна Орбана на Мадяра: не кінець проблеми, а нова фаза угорського прагматизму

Перемога Петера Мадяра та очолюваної ним політичної партії «Тиса» не означає автоматичного переходу Угорщини на проукраїнські позиції.

Це — ще одна небезпечна ілюзія.

Вже сьогодні публічні сигнали нового політичного керівництва та дипломатичні коментарі з Будапешта свідчать про інше:

- може змінитися стиль,
- але не змінюється сутність.

Національний інтерес Угорщини щодо України залишається жорстким і прагматичним.

У центрі уваги і надалі перебуватимуть:

- питання національних меншин;
- мовна політика;
- освітня сфера;
- вимоги двосторонніх поступок;
- контроль за порядком денним українсько-угорських відносин.

Тому Україні небезпечно впадати в самообман і трактувати зміну влади в Угорщині як стратегічний прорив, навіть попри наявний вагомий політичний зсув, який за умови виваженої, жорсткої та послідовної державної політики може бути використаний на користь України.

При цьому, насправді відбувається інше.

Нова угорська влада може виявитися для Києва навіть складнішим партнером — не через більшу відкриту ворожість, а через значно більш виважений, модерний і політично коректний спосіб відстоювання тих самих національних інтересів.

Якщо Віктор Орбан часто діяв грубо, демонстративно і шантажно, то посторбанівська модель може діяти:

- м’якше;
- системніше;
- дипломатичніше.

І саме тому — ефективніше.

Румунський чинник: контраст, який українська влада часто недооцінює

На тлі багаторічного загравання з угорським питанням особливо помітною є недостатня увага державної влади до румунської громади Закарпаття та до румунського напряму загалом.

За даними перепису 2001 року румуни становили 2,6 % населення області — це також чисельна й історично вкорінена спільнота регіону.

Водночас, на відміну від угорського напряму, румунський вектор у сучасних умовах має значно більш конструктивний характер як на місцевому, так і на міждержавному рівнях.

Офіційні контакти України і Румунії у 2026 році свідчать про значно ширший формат взаємодії, ніж лише питання прав національних меншин.

Йдеться про:

- співпрацю у сфері безпеки;
- розвиток прикордонної інфраструктури;
- оборонну кооперацію;
- участь у відбудові України.

Румунія, наголошуючи на правах своєї національної меншини в Україні, водночас діє в рамках партнерської моделі відносин, а не використовує це питання як інструмент системного політичного тиску чи блокування.

За роки російсько-української війни (2014–2026) Румунія проявила себе як послідовний і надійний партнер України у протидії російській агресії — на відміну від політики Угорщини, яка неодноразово використовувала питання Закарпаття як інструмент політичного тиску.

Це не означає відсутності проблем у двосторонніх відносинах.

Але це означає іншу якість міждержавної поведінки.

Саме тому ігнорування більш конструктивного румунського напряму на користь надмірної концентрації уваги на угорських громадсько-політичних посередниках, які нерідко виступають провідниками зовнішнього впливу, є ще однією стратегічною помилкою української державної політики.

Роберт Цебер: нова поросль угорського політикуму на Закарпатті, але не фігура, значення якої слід перебільшувати

Політична активізація молодшого покоління угорських діячів на Закарпатті справді є ознакою поступової зміни поколінь у цьому середовищі.

До таких фігур належить і Роберт Цебер — депутат Закарпатської обласної ради від політичної партії «Слуга народу».

Його контакти з Києвом, публічна активність і позиціонування як можливого містка до нового етапу українсько-угорського діалогу слід сприймати серйозно.

Але — без завищених очікувань.

Сам факт комунікацій і публічної активності не робить окрему особу:

- повноцінним представником усієї угорської громади Закарпаття;
- або впливовим каналом комунікації з політичним Будапештом.

Попри наявність контактів і заяв про активізацію діалогу, відсутні переконливі публічні підстави вважати, що саме одна конкретна персона стала визначальним неформальним комунікатором українсько-угорського треку.

Це принципово важливо фіксувати.

Реалістичний висновок полягає в іншому.

Роберт Цебер — це передусім ознака пошуку Києвом нових каналів комунікації поза старими пробудапештськими мережами, а не вже сформований центр впливу в угорському політичному середовищі Закарпаття.

Його можна розглядати як представника нової генерації угорського політичного прошарку регіону.

Але наразі немає підстав приписувати йому можливості, яких він публічно не довів:

- ані щодо реального представництва угорської громади;
- ані щодо впливу на формування політики нового уряду Угорщини;
- ані щодо впливу на системні політичні кола Будапешта.

Саме тому оцінка його ролі повинна залишатися стриманою, виваженою і підпорядкованою головному критерію: захисту українських національних інтересів і забезпеченню національної безпеки України.

Закарпатська регіональна влада і місцеве самоврядування: слабкість, корупційна вразливість і політична розмитість

Окрема і системна проблема — стан частини регіональної політичної еліти Закарпаття.

Тут аналітика має бути прямою і без застережень: не всі, але надто багато представників місцевої влади і самоврядування впродовж десятиліть демонстрували політичну слабкість, схильність до кон'юнктури, етнополітичну розмитість і надмірну залежність від зовнішніх центрів впливу — насамперед з угорського напряму, тобто з боку Угорщини та пов'язаних із нею політичних і фінансових структур, — як політичну, так і економічну.

У прикордонному регіоні з потужними зовнішніми фінансовими, родинними, культурними та бізнесовими зв'язками це перетворюється на системний ризик для захисту українських національних інтересів і національної безпеки України.

Частина місцевих еліт у цій ситуації виступала не стільки провідником української державності та української національної ідеї, скільки балансувальником між Києвом і Будапештом — причому не завжди на користь України.

Це не поодинокі випадки.

Це — сформована практика.

І саме вона пояснює, чому:

- роками допускалися символічні поступки, зокрема на користь угорського політичного і культурного впливу;
- толерувалися зовнішні політичні впливи, насамперед з боку Угорщини;
- легалізовувалися рішення, які об'єктивно працювали на користь інтересів Угорщини та пов'язаних із нею зовнішніх центрів впливу.

Саме в цьому середовищі сформувався тип політичної поведінки, який важко назвати стратегічним прагматизмом.

Швидше йдеться про модель прикордонної зручності, ситуативної вигоди та подекуди — політичної корупції:

- не загострювати відносини з Будапештом;
- не перешкоджати зовнішньому фінансуванню;
- не втручатися у питання символіки;
- уникати конфліктів навколо історичної пам'яті, мови і державного простору.

Така позиція не є нейтралітетом.

Це — відмова від відповідальності.

У довгостроковій перспективі вона призводить до розмивання української суб’єктності в регіоні і вже завдала та продовжує завдавати відчутної шкоди українським національним інтересам і національній безпеці держави.

Українська дипломатія в Угорщині: кадрове рішення, прорахунки та відсутність системної й стратегічної сили

Федір Шандор офіційно призначений послом України в Угорщині 21 грудня 2024 року. Це факт.

Так само фактом є те, що його призначення сприймалося як нетипове для класичної дипломатичної практики — з огляду на відсутність повноцінного попереднього дипломатичного досвіду та роботи на системному рівні зовнішньої політики.

Ключове питання полягає не в особі як такій, а в результаті.

Станом на сьогодні відсутні переконливі ознаки того, що українська дипломатія в Угорщині продемонструвала відчутний прорив, системний вплив або здатність змінити характер українсько-угорських відносин.

Навпаки, публічні сигнали свідчать радше про обережні очікування нормалізації, ніж про наявність чіткої, послідовної і наступальної державної стратегії.

Проблема полягає не в етнічному походженні посла, а в його здатності діяти як безумовно державницький представник України — незалежно від публічних акцентів на власній етнічній ідентичності як угорця.

Проблема — в інституційній спроможності дипломатичної служби.

Українська дипломатія на угорському напрямку повинна діяти як:

- жорсткий, професійний і послідовний інструмент захисту українських національних інтересів;
- системний суб’єкт формування зовнішньополітичного порядку денного у відносинах з Угорщиною;
- активний, а не реактивний гравець, який не лише відповідає на виклики, а й формує власні ініціативи;
- інструмент стримування зовнішнього політичного тиску і протидії спробам нав’язування Україні невигідних рішень;
- провідник чіткої державної позиції у питаннях мови, освіти, національної ідентичності та територіальної цілісності України;

- ефективний канал донесення української позиції до угорського суспільства, політичних еліт та міжнародних партнерів.

Наразі публічних ознак такої спроможності недостатньо.

Саме тому критика стану української дипломатії в Угорщині має під собою раціональне підґрунтя.

Але вона повинна бути сформульована чітко:

- не в етнічних категоріях,
- а в категоріях професійності, кадрової політики та державної ефективності.

І саме в цій площині Україна наразі демонструє слабкість.

Символічний і культурний угорський тиск: прапори, топоніми, пам’ятники, музейна і освітня політика

Одна з найбільш недооцінених площин угорського впливу на Закарпатті полягає не лише у політиці в її класичному розумінні, а у системному символічному освоєнні публічного простору.

Йдеться про непропорційне насичення середовища:

- угорською символікою;
- топонімікою;
- пам’ятними знаками і меморіальними об’єктами;
- культурно-музейними наративами;
- освітніми підходами та змістом навчання.

Сам по собі розвиток культури національних меншин не є проблемою.

Проблема виникає тоді, коли цей процес набуває ознак системної політики формування альтернативної історичної і політичної реальності.

У таких випадках ідеться вже не про культурне самовираження, а про:

- нав’язування іншої історичної оптики;
- формування паралельної політичної пам’яті;
- витіснення або знецінення української історичної, мовної, культурної та духовної ідентичності;
- поступове послаблення української державної присутності у публічному просторі.

У такому контексті символіка перестає бути культурним явищем.

Вона стає інструментом політичного впливу і маркером зовнішньої присутності.

Показовим прикладом є тривалі конфлікти навколо використання угорської символіки на будівлях органів місцевого самоврядування та інших установ у Закарпатті.

Публічно задокументовано, що окремі органи місцевого самоврядування на Закарпатті, в місцях компактного проживання угорської меншини, ухвалювали рішення про використання угорської національної символіки поряд із державною символікою України, а в окремих випадках — із фактичним ігноруванням вимог щодо обов'язкового розміщення державної символіки України.

Водночас правомірність розміщення угорського прапора на фасадах органів влади, зокрема Берегівської міської ради, тривалий час залишалася предметом політичних і правових суперечок.

Українське законодавство чітко визначає:

- обов'язковість розміщення Державного Прапора України на будівлях органів державної влади та місцевого самоврядування;
- обмеженість і регламентованість використання символіки інших держав.

У цьому контексті багаторічна «толерантність» до подібних практик не може розглядатися як прояв міжнаціональної злагоди.

Це — ознака:

- слабкості державної політики;
- відсутності чіткої позиції;
- фактичного допущення розмиття символічного суверенітету України.

І саме ця площина — символічна — у довгостроковій перспективі має не менший вплив, ніж політичні чи дипломатичні рішення.

Непротидія угорській пропаганді та системній підміні історії

Угорський вплив на Закарпатті здійснювався і продовжує здійснюватися не лише через політичні заяви, а й через тривалу і системну боротьбу за інтерпретацію історії.

Коли державний або наближений до державного угорський наратив:

- системно перебільшує тему «утисків»;
- подає Закарпаття передусім як простір угорської історичної травми або незавершеної культурної місії;
- маргіналізує українську державну історичну оптику та героїку —

йдеться вже не про інтерпретацію, а про цілеспрямовану антиукраїнську пропагандистську технологію.

Особливо небезпечним є те, що на місцевому рівні цій підміні тривалий час не протидіяли і значною мірою не протидіють належним чином:

- органи державної влади;
- органи місцевого самоврядування;
- гуманітарні інституції;
- частина культурного та освітнього середовища.

У цьому контексті провал має подвійний характер.

По-перше — це слабкість української державної контрнаративної політики.

По-друге — толерування чужого історико-культурного домінування в регіоні, де саме українська історична пам’ять повинна визначати рамки публічного простору.

Це не другорядна проблема.

Це — фундаментальний чинник.

Без відновлення контролю над власним історичним і символічним простором будь-яка українська дипломатія приречена залишатися поверховою і програшною.

Адже програний символічний простір рано чи пізно трансформується у:

- політичні втрати;
- послаблення державної суб’єктності;
- прямі загрози українським національним інтересам і національній безпеці.

Силовий і безпековий вимір: проблема не лише дипломатична

Питання угорського впливу на Закарпатті не можна зводити лише до культурної політики чи дипломатичних непорозумінь.

Це — повноцінне питання національної безпеки.

Саме тому слабкість або недостатня видимість результатів діяльності українських спеціальних служб у цій сфері закономірно викликає обґрунтовані запитання.

Без публічних доказів не можна стверджувати про конкретні провали в кожному окремому випадку.

Однак аналітично очевидним є інше: якщо протягом тривалого часу в регіоні могли системно закріплюватися чужі символічні, політичні та мережеві практики, це не може пояснюватися виключно дипломатичними чинниками чи локальними особливостями.

Це свідчить про недостатньо жорстку, несистемну і запізнілу реакцію держави на зовнішній вплив.

У прикордонному регіоні, де поєднуються політичні, економічні, гуманітарні та інформаційні інструменти впливу, відсутність скоординованої державної політики автоматично створює вразливість.

Сучасний угорський напрямок має розглядатися як міжвідомча зона відповідальності, що охоплює:

- зовнішню політику;
- гуманітарну політику;
- діяльність органів місцевого самоврядування;
- контррозвідувальну діяльність;
- стратегічні комунікації держави.

За відсутності системної державної координації у цих сферах зовнішній вплив:

- закріплюється довгостроково;
- діє менш помітно;
- але стає значно глибшим і ефективнішим.

Саме така модель — поступового, малопомітного, але системного проникнення — і сформувалася на Закарпатті з боку Угорщини, передусім у

період орбанівської політичної моделі, яка супроводжувалася системним просуванням антиукраїнських наративів.

Що має змінити Україна

Україна повинна вийти з логіки реактивного пристосування і перейти до логіки послідовної державної стратегії.

По-перше, чітко зафіксувати: угорський напрямок — це не питання побутового співіснування меншин, а довгостроковий зовнішньополітичний і безпековий виклик.

По-друге, припинити підміну діалогу з громадянами України залежністю від вузького кола структур, які роками обслуговували пробудапештський порядок денний, незалежно від етнічного походження їх представників.

По-третє, зробити українську більшість Закарпаття опорою регіональної і державної політики, а не фоном для компромісів.

У переговорах із угорською стороною забезпечити широке представництво українських громадсько-політичних, освітніх, релігійних, культурних та експертних середовищ.

По-четверте, відновити українську суб'єктність у символічному просторі Закарпаття: в історичній політиці, культурі пам'яті, музейній роботі, освіті, а також у публічній символіці та топоніміці.

По-п'яте, вибудувати окрему, більш уважну і стратегічну політику щодо румунського напряму як більш конструктивного і потенційно вигідного для України, та одночасно розвиваючи відносини з іншими сусідніми державами регіону — Словаччиною, Чехією та Польщею.

І, нарешті, Україні потрібна не ілюзія «перезавантаження» українсько-угорських відносин, а тверезa модель політики:

- жодної ворожнечі до громадян України угорського походження;
- але й жодної політичної наївності щодо державної лінії Будапешта, якщо вона суперечить українським національним інтересам і національній безпеці.

Висновок

Міжнаціональні відносини на Закарпатті самі по собі не є проблемою для України чи її сусідів.

Проблемою є багаторічна слабкість державної політики щодо Закарпаття — насамперед у питаннях проведення і захисту українських національних інтересів та забезпечення національної безпеки.

Небезпека полягає не у самому факті існування угорської меншини.

Небезпека — у тому, що її тема тривалий час використовувалася як інструмент зовнішнього впливу, тоді як українська держава надто часто відповідала на це не силою стратегії, а слабкістю компромісу.

Зміна Віктора Орбана на Петера Мадяра не скасовує цього виклику.

Вона лише змінює його форму — робить її м’якшою, менш помітною, але потенційно більш ефективною.

Саме тому Україні потрібні не нові ілюзії, а державна тверезість і стратегічна послідовність.

Закарпаття — це український край.

Угорська громада — це громадяни України, а не інструмент зовнішніх геополітичних ігор.

Будь-які структури, які намагалися або й надалі намагатимуться використовувати цю громаду як провідник чужого політичного впливу, повинні втрачати політичну монополію.

Інакше нова, більш витончена форма угорського впливу стане для України не менш небезпечною, ніж попередня — відверто шантажна модель.

Думка дня

- *Держава, яка боїться захищати себе, рано чи пізно втрачає більше, ніж готова визнати.*